

ELEMENTE UTILE PENTRU ANALIZA FENOMENULUI TURISTIC

VALENTIN HAPENCIUC¹

Cuvinte cheie: baza materială turistică, informația statistică, turism, observații totale, observări parțiale

Useful Elements for the Tourist Phenomenon Analysis. The paper focuses on presentation of some elements needed for a good knowledge and real analyses of tourist phenomenon. So it is important to know the specific terminology used in the tourist field, the specific legislation, and also the proceedings used for collecting the tourism information (by total observation or partial ones).

1. Definirea bazei materiale a turismului

O analiză multifactorială a oricărui fenomen, în cazul de față cel turistic, trebuie să înceapă cu definirea unor noțiuni considerate de bază pentru descrierea aceluși fenomen. Astfel, când se utilizează noțiunea de bază materială a turismului va fi necesară identificarea a două componente, și anume:

A. Baza materială specific turistică care cuprinde:

- **unitățile de cazare** - hoteluri, moteluri, hanuri, vile, cabane, campinguri, căsuțe, bungalouri, pensiuni turistice și agroturistice, spații de cazare de pe navele fluviale și maritime, alte unități de cazare colective nespecificate;
- **unități destinate alimentației** - restaurante, cantine, unități tip fast-food, unități tip cofetărie, patiserie, etc.;
- **unități destinate întreținerii sănătății** - case de odihnă, sanatorii, etc.;
- **unități pentru agrement** - terenuri și săli de sport, parcuri, cinematografe, cazinouri, cluburi de noapte, baruri, etc.;
- **diferite construcții și instalații** necesare pentru prestarea unor servicii de tip administrativ - agenții de voiaj, oficii bancare, spălătorii, magazine cu profil divers, etc.;

B. Baza materială generală sau elementele de infrastructură tehnică utile pentru funcționarea bazei materiale specific turistică - căi de transport modernizate, instalații de telecomunicații, de alimentare cu apă și energie electrică, rețele de canalizare, instalații de încălzire și condiționare a aerului, instalații frigorifice, depozite, garaje, ateliere de tip service, etc.

Elementele ce caracterizează baza materială, alături de cele care aparțin infrastructurii aflate în proprietatea agentului economic cu profil turistic (știut fiind că multe elemente de infrastructură se află în patrimoniul unor regii autonome), formează împreună cu patrimoniul natural și antropocentric oferta turistică (Postelnicu, 1996).

2. Tipurile de structuri de primire cu funcțiuni de cazare

În baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr.114/1995 privind clasificarea pe stele și categorii a structurilor de primire turistice, în iunie 1995 a fost emis Ordinul ministrului turismului nr.56 pentru aprobarea Normelor metodologice și a criteriilor privind clasificarea pe stele și categorii a structurilor de primire turistică. Normele prezintă caracteristicile tipurilor de unități cu activitate hotelieră (numite "structuri de primire cu funcțiuni de cazare turistică") statuate să funcționeze în România.

În același timp, pensiunile turistice și fermele agroturistice făceau obiectul altor acte normative: Ordonanța nr. 62/ 1994 privind stabilirea unor facilități pentru dezvoltarea sistemului de turism rural din zona montană, Delta Dunării și litoralul Mării Negre, Legea nr. 145/1994 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 62 din 24 august 1994, Ordinul ministrului turismului nr. 20/1995 pentru aprobarea normelor și a criteriilor minime privind clasificarea pe stele a pensiunilor turistice și a fermelor agroturistice.

¹ Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, Facultatea de Științe Economice

Prin Ordonanța nr. 63 din august 1997, privind stabilirea unor facilități pentru dezvoltarea turismului rural, Guvernul României a prevăzut funcționarea "pensiunilor turistice" și "pensiunilor agroturistice". La data intrării în vigoare a Ordonanței nr. 63/1997, se abrogă Ordonanța Guvernului nr. 62/1994, aprobată și modificată prin Legea nr. 145/1994.

Atât Ord. M.T. nr. 56/1995, cât și Ord. M.T. nr. 20/1995 reglementează varietatea unităților cu activitate hotelieră și criteriile minime privind clasificarea pe stele. Totodată, Ord. M.T. nr. 56/1995 statuează tipologia unităților de alimentație destinate servirii turiștilor, precum și criteriile privind clasificarea pe categorii.

3. Principalele tipuri de unități de cazare turistice românești

Pentru o corectă prezentare a unităților de cazare turistică se impun anumite precizări de natură metodologică (Cosmescu, 1998):

Prin **unitate de cazare turistică** se înțelege orice construcție sau amenajare, care furnizează în mod permanent sau sezonier serviciul de cazare și alte servicii specifice pentru turiști.

Capacitatea de cazare turistică existentă (instalată) reprezintă numărul de locuri de cazare de folosință turistică înscrise în ultimul act de recepție, omologare sau clasificare al unității de cazare turistică, exclusiv paturile suplimentare care se pot instala în caz de necesitate.

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune (exprimată în locuri – zile) reprezintă numărul de locuri de cazare puse la dispoziția turiștilor de către unitățile de cazare turistică, ținând cont de numărul de zile cât sunt deschise unitățile în perioada considerată. Se exclud locurile din camerele sau unitățile închise temporar din lipsă de turiști, pentru reparații sau pentru alte motive.

Vilele turistice, bungalourile și pensiunile turistice se constituie ca unități de cazare distincte pentru fiecare clădire în parte, chiar dacă au o recepție comună pentru mai multe vile, bungalouri sau pensiuni.

În România pot funcționa 12 tipuri de structuri de primire cu funcțiuni de cazare turistică.¹

Agenții economici care construiesc structuri de primire turistice au obligația să asigure, încă din faza de proiectare, respectarea criteriilor de clasificare prevăzute în normele metodologice.

Categoria de clasificare a structurii de primire turistice este dată de cea la care au fost încadrate majoritatea spațiilor de cazare din incinta acesteia. De regulă, nu se admit spații de cazare încadrate la categorii superioare celei de clasificare a structurii de primire turistice. În mod excepțional, comisia tehnică poate propune încadrarea la o categorie superioară, cu cel mult o stea peste categoria structurii turistice în cauză, a unor apartamente, garsoniere sau alte

¹ Conform Ordinului M.T. nr. 56/1995, există:

1. hoteluri de 1, 2, 3, 4, 5 stele;
2. hoteluri-apartament de 2, 3, 4, 5 stele;
3. moteluri de 1, 2, 3 stele;
4. vile de 1, 2, 3, 4, 5 stele;
5. cabane de 1, 2, 3 stele;
6. bungalouri de 1, 2, 3 stele;
7. sate de vacanță de 2, 3 stele;
8. campinguri de 1, 2, 3, 4 stele;
9. pensiuni turistice de 1, 2, 3, 4 stele;
10. ferme agroturistice de 1, 2, 3 stele;
11. camere de închiriat la locuințele familiale de 1, 2, 3 stele;
12. nave fluviale și maritime de 1, 2, 3, 4, 5 stele.

spații de cazare cu un nivel de dotare și o calitate a serviciilor deosebite.

În anumite perioade, agenții economici pot utiliza și alte tipuri de spații cum ar fi: cămine studențești, internate, case de odihnă ale unor asociații nonprofit, destinate cazării membrilor acestora, chilii din cadrul mănăstirilor etc., cu condiția ca să dispună de autorizație sanitară de funcționare. Aceste spații nu se clasifică, iar tarifarea se face prin corelare cu spații de cazare de confort similar din unitățile clasificate.

4. Prezentarea unităților de alimentație publică

Încadrarea unităților de alimentație publică pe tipuri, profile și categorii de funcționare se face, conform reglementărilor în vigoare, respectând anumite criterii. Acestea se referă în principal la modul de amplasare a unității, dotarea unității, gradul de confort, forma de servire, posibilitățile de distracție a turiștilor, eventual mărimea unității, nivelul de pregătire a personalului.

Unitățile pentru servirea consumatorilor (implicit a turiștilor) trebuie să îndeplinească condițiile cerute de criteriile de clasificare, de profilul activității desfășurate și regimul prețurilor aplicate în desfacerea mărfurilor și preparatelor culinare. Astfel, în conformitate cu normele aprobate, în România pot funcționa următoarele tipuri de unități de alimentație pentru turism:

1. restaurant - categoria lux, I, a II-a și a III-a;
2. bar - categoria lux, I, a II-a și a III-a;
3. unități de fast-food - categoria I, a II-a și a III-a;
4. cofetărie - categoria lux, I, a II-a și a III-a;
5. patiserie, plăcintărie, simigerie, covrigărie - categoria I, a II-a și a III-a.

5. Sursele datelor necesare cunoașterii fenomenului turistic

Orice activitate este înregistrată statistic prin intermediul rapoartelor statistice întocmite de Comisia Națională pentru Statistică (Baron, Biji - coordonatori -, 1996).

Pentru activitatea de cazare turistică, datele provin din rapoarte statistice completate de persoanele fizice și juridice care au în proprietate sau administrează unități de cazare turistică.

Raportul statistic trimestrial TURISM 1 A se completează de către agenții economici sau sociali care administrează efectiv structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare, indiferent de forma de proprietate, pentru toate unitățile care au fost deschise cel puțin o zi în trimestrul respectiv. Pentru fiecare unitate de cazare se completează un raport statistic. Prin excepție se admite ca un agent economic care are mai multe vile, căsuțe, bungalouri sau pensiuni cu o recepție comună să completeze un singur raport statistic pentru mai multe unități de același tip și de aceeași categorie.

Acest tip de raport cuprinde trei mari capitole:

- Cap. 1. Numărul de camere și locuri oferite turiștilor în trimestrul raportat;
- Cap. 2. Numărul de sosiri și înnoptări ale turiștilor în trimestrul raportat;
- Cap. 3. Funcționarea unității în trimestrul raportat și schimbări intervenite privind denumirea și categoria de confort.

Raportul statistic anual TURISM 1 B se completează obligatoriu pentru toate structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică existente la data de 31 iulie a fiecărui an, inclusiv cele care sunt închise provizoriu din diverse motive (curățenie, lipsă clienți, reparații curente etc.). Se exclud de la raportare unitățile a căror activitate este întreruptă la 31 iulie pentru realizarea unor lucrări prin care se aduc modificări importante ale capacității de cazare sau/și categoriei de încadrare pe stele. Pentru fiecare structură de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică existentă se completează un raport statistic. Se pot înscrie pe un singur raport statistic mai multe unități de același tip și categorie, cu o recepție comună, care sunt administrate de același agent economic, în cazul vilor, pensiunilor, bungalourilor și căsuțelor necomplementare altor unități de bază.

Tipul acesta de raport statistic cuprinde 2 capitole:

- Cap.1. Capacitatea de cazare turistică existentă (instalată) în unitate exprimată în camere și paturi instalate în aceste camere (exclusiv în căsuțe);

- Cap. 2. Capacitatea de cazare în căsuțe și campinguri, existente ca unități independente sau ca spații complementare pe lângă alte structuri de primire turistică.

Pentru activitatea agențiilor de turism privind acțiunile turistice organizate, datele provin din **Raportul statistic trimestrial TURISM 2**. Acesta se completează obligatoriu de către toți agenții economici sau sociali care oferă și vând acțiuni turistice în țară sau străinătate în trimestrul raportat. În afară de agențiile (filialele) de turism, raportul statistic se completează și de către direcțiile de protecție și asigurări sociale, oficii de pensii, administrațiile de tabere școlare, organizațiile sindicale și alte instituții care comercializează acțiuni turistice.

Raportul statistic trimestrial TURISM 2 cuprinde următoarele două capitole:

- Cap. 1. Acțiuni turistice comercializate de agenția (filiala) de turism în trimestrul raportat;

- Cap. 2. Date generale.

Fiecare din cele trei rapoarte statistice specifice domeniului turistic, întocmite de Comisia Națională pentru Statistică, conține o serie de precizări (pe verso) privind modul de calcul și modalitatea de completare a unor indicatori statistici, indicatori care să ofere o imagine cât mai complexă a activității de turism și să fie utili în procesul de decizie.

Conform rapoartelor statistice TURISM 1A și TURISM 1B, pentru tipurile de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică există o prezentare mai detaliată decât cea prezentată anterior. Iată cum arată aceasta:

1. Hoteluri;
2. Hoteluri – apartament;
3. Moteluri;
4. Hanuri;
5. Vile (turistice);
6. Cabane (turistice);
7. Campinguri;
8. Căsuțe tip camping, fără spații de campare;
9. Bungalouri;
10. Sate de vacanță;
11. Tabere de elevi și preșcolari;
12. Unități școlare;
13. Pensiuni turistice;
14. Spații de cazare de pe navele fluviale și maritime;
15. Alte unități de cazare colective nespecificate.

Câteva observații necesită a fi făcute:

Unitatea tip căsuță include căsuțele turistice care nu sunt complementare la un alt tip de unitate de cazare (camping, hotel etc.), cu o recepție și o conducere administrativă comună. Acest tip de unitate se urmărește distinct din anul 1994, iar anterior acestui an au fost cuprinse la campinguri.

Înregistrarea statistică a **fermelor agroturistice** a început la finalul trimestrului III 1995.

În cadrul unităților de cazare turistică nu se cuprind:

- unitățile de cazare folosite în exclusivitate de posesori sau chiriași pe o durată mai mare de un an, indiferent de clasificarea acestora;
- locuințele secundare ale populației, utilizate în scopuri turistice în mod exclusiv de posesorii acestora;
- căminele, internatele școlare pe perioada anului școlar, unitățile spitalicești (cu excepția sanatoriilor și altor spații similare ce practică în mod exclusiv activități turistice);

- vagoanele dormitor;
- adăposturile și refugiile montane similare;
- barăcile și dormitoarele pentru muncitori, căminele de bătrâni și casele de copii.

Pe lângă rapoartele statistice prezentate anterior, alte instrumente de bază ale studiului turistic se bazează pe **observații parțiale**, de tipul sondajelor, care presupun selectarea unui eșantion reprezentativ pentru colectivitatea care trebuie cercetată și analiza acestuia.

În mod tradițional, evidența intrării turiștilor în țară pe la posturile de frontieră, înregistrarea numărului de turiști și a înnoptărilor în unitățile de cazare, înregistrarea tranzacțiilor în monedă străină precum și alte aspecte ale activității turistice dau o dimensiune a variabilelor corespunzătoare. Se obțin astfel, mai degrabă informații cantitative privind turismul internațional decât turismul național.

Aspectele calitative cum ar fi profilul socio-profesional al turistului, motivațiile sale, factorii care-l determină să ia decizia de a călători, structura cheltuielilor turistice, nivelul de satisfacție obținut în urma sejurului, comportamentul anterior și ulterior, bugetul turistului, etc., fac obiectul anchetelor specifice.

Sondajul este o metodă de observare statistică care permite cunoașterea relativ rapidă, dar probabilă, a caracteristicilor unei populații care nu a putut fi examinată în totalitatea sa. În condițiile actuale, majoritatea informațiilor comerciale care sunt la dispoziția instituțiilor publice sau particulare (unități hoteliere, de alimentație publică, întreprinderi de transport) sunt obținute pe baza sondajelor. Chiar în acele situații în care numărul persoanelor care trebuie examinate este relativ redus, este dificilă realizarea unei observări totale, din considerente de natură economică sau practică. Există anumite constrângeri legate de cost, de timp, de momentul efectuării sondajului, care fac ca să se apeleze la sondaj drept metodă de observare statistică în turism.

Informațiile primare astfel obținute intră în componența unei baze de date care poate fi utilizată în scopul obținerii unor indicatori specifici, adecvați unei anumite probleme aflate în studiu.

Obținerea informației statistice de natură turistică întâmpină anumite dificultăți. Mai mult chiar, trebuie realizat că întregul sistem statistic este un cost pentru societate (în cadrul acestuia fiind înglobată valoarea resurselor umane, materiale și financiare necesare punerii sistemului în funcțiune și apoi al menținerii acestuia). Există o multitudine de țări care nu sunt capabile să susțină integral acest cost la un nivel acceptabil.

În cazul turismului, trebuie adăugată dificultatea ce rezultă din observarea unui fenomen dinamic prin însăși natura lui, știut fiind că fenomenul turistic este unul în permanentă schimbare.

Lipsa unor definiții clare și precise, unanim acceptate pentru sectorul turistic, natura produsului turistic, întinderea geografică a fenomenului, evoluția sa constantă constituie alte limite ale procesului de observare statistică.

Informațiile statistice cele mai vehiculate în sectorul turistic sunt următoarele (Baron R., 1989)

- *statistica intrărilor la frontieră*: înregistrarea numerică și anchetele specializate realizate permit obținerea de informații legate de țara de proveniență a turiștilor, durata sejurului, scopul vizitei, mijlocul de transport, etc.

- *statistica cazării*;

- *informații privind mijloacele de transport utilizate*;

- *statistica altor echipamente și activități*: parcuri naționale și parcuri de distracție, echipamente sportive și culturale, muzee, etc.;

- *diverse anchete* privind familia și individul, care presupun utilizarea eșantionului, a panelurilor, etc.;

- *recensăminte economice*;

- *alte statistici*, utile, de exemplu, pentru cunoașterea cifrei de afaceri, veniturilor și beneficiilor întreprinderilor turistice.

Concluzionând, se poate afirma că o cunoaștere a complexității fenomenului turistic creează premisele unei analize temeinice și riguroase, care să permită propulsarea turismului în domeniile prioritare ale economiei unei țări, turismul putând sta astfel la baza redresării economice a acesteia.

Bibliografie

- Baron, T., Biji, E. (coordonatori) (1996) – *Statistică teoretică și economică*, Editura Didactică și Pedagogică R. A., București.
- Baron, R. (1989) – *Travel and Tourism Data*, Cambridge, England, Euromonitor Publication.
- Cosmescu, I. (1998) – *Turismul - fenomen complex contemporan*, Editura Economică, București.
- Postelnicu, G. (1996) – *Economia turismului*, Universitatea creștină "Dimitrie Cantemir", Cluj-Napoca.
- * * * Legislație privind turismul.